

kinyújtott nyelvre emlékeztet. Ladányi és Gázsó kifacsart mozdulatokkal bogozza össze karjait. Végül Nero kitépi magát a bizarr öllekezésből, és egy megafont hoz be a színré: először csak szuszogását erősíti fel a szájához tartott eszközzel, majd hátborzongató halandzsaüvöltésbe kezd. Torkából elővarázsolja a rögzítőtechnika őrizte összes ismert zsarnokhangot; juntavezerként bömböl vezényszavakat, fűhrerként rikácsol véres átkokat, élet és halál ura hivatalnokként artikulál derékszögű mondatokat – egy sístergő fröcsögésbe fojtott, nem létező nyelven. A szavak elfogytával csuklóján egyensúlyozva, távcsőként emeli szeméhez az eszközt: diadalittas hadvezér a csatatéren. Lábai körül a hátán ismét a szolgálai pálcát egyensúlyozó társnője tüsténkedik: a férfi bokájára pántokat erősít, amelyekből sarkantyúféle kampók állnak ki. Funkciójukra hamarosan fény derül: Gázsó az eddig érintetlen kőhalmot megmászva a középben álló kerethez kapaszkodik, felmászik rá, a kampókat a keresztpálcára akasztja, és egyszerre ott lóg előttünk, fejfelé.

A lábánál fogva lógó férfiről kinek-kinek megvannak a maga asszociációi; barátomnak egy rettenetes tényfeltáró dokumentumfilm jutott eszébe a vágóhidakon uralkodó iszonyatos állapotokról: ott rángatózó állati testek csüngtek így, lábtól felakasztva, várva a végső pillanatot. Bennem egy, az egész világot bejárt archív fotó derengett fel, amely Benito Mussolinin és élettársát ábrázolta holtában. Kettejüköt büntársaikkal együtt olasz partizánok tartóztatták fel szökés közben, és holttestüket akasztották fel nyilvánosan így, fejfelé.

Gázsó néhány perces függés-szólója fejlethetetlen jelenet. A testes, izmos színészről ömlik a veríték: az alatta heverő kövek közül kiszűrődő fény hatására úgy tűnik, Nero a tűzbe vesző Rómából rakott máglyán vonaglik. A színész egyre erősödő, állatias üvöltése is ezt a képet erősíti. Am az újabb és újabb bömbölésbe-üvöltésbe mindig vegyül valami furcsa: néha gúny, néha sírás, néha olyasféle játékos vadság, mintha oroszlánkolyók próbálgatná vastagodó hangja erejét.

Gázsó egyetlen szál letolt alsónadrágban vergődik, lóg a színen: feje vörös az ordítástól, teste fényes a veritéktől, és úgy tűnik, szinte szétveti a zsarnok testébe zárt hátborzongató és céltalan, eszelős indulat. A színész aztán szabadon távozik: hamarosan a keretben áll, felette a rúdha kapaszkodva, szinte lebegve a táncosnő szemlélődik, merev arca keretezte szemeiből ki-kicsap a lapangó örület, lábujjait azonban finoman és elegánsan partnere feje tetején nyugtatja. A gyönyörű képből szétrebbenve Gázsó a kőhalom tövébe heveredik, és testére súlyos tömböket pakol, míg a nő balettcipős lábával piccbe emelkedik, és valóságos ámokfutásba kezd: megvadult robotként tipegi körbe a színt. Fejét idegesen rángatva, vézna madárként tekint szét, félelmetes pillantása, mint a ragadozóké, amint más tekintetek után kutat. Lépteinek tompa, halk kopogása, kicsavart mozdulatai, testének finom rándulásai rémisztőek. Majd mintha elemei lemerülnének, egyszerre a kőpadra roskad; teste most olyan, mint egy etruszk sírszoboré. Nero a kövek alatt felriad: mintha hosszú álomból ébredne. Álomból, amelyben minden megjelent, amit eddig láttunk. Mert mindez talán nem volt egyéb, mint a zsarnok nyugtalan álma. Az ébredő feltápászkodik, és a színpad előterébe hatalmas állatbőrt vonzol. Szétteríti, majd komótosan magára hajtogatja, míg elkínzott, megfáradt teste teljesen el nem tűnik e durva takaróban. Elérkezik az alvás ideje.

## **NERO, SZERELMEM (Móricz Zsigmond Színház, Nyíregyháza)**

**SZÍNPADKÉP:** Horváth Csaba. **JELMEZ:** Szűcs Edit. **KOREOGRÁFUS-RENDEZŐ:** Horváth Csaba.

**SZEREPLŐK:** Ladányi Andrea, Gázsó György.

LÓRINC KATALIN

# Csak vörös

■ KOMPÁNIA: KÉK, VÖRÖS ■

**C**sabai Attila legújabb bemutatója két, egymással nehezen egybevetethető részből tevődik össze. Mégis, ha már ott áll egymás mellett ez a két rész, nem kerülhető meg az egybevetés: a kék felvonás a nőké, a vörös a férfiaké; a kék felvonás a kezdőké, a vörös a haladóké; a kék felvonás sematikus, a vörös vakmerő és egyéni.

Egy-egy színre művet alkotni izgalmas vállalkozás, különösképp, ha az alkotó épp a közhelyekkel (kék = hűvös, piros = forró stb.) száll vitába.

Igaz ugyan, hogy a kék felvonás szibériai hangulattal indít: négy hölgy pazar kék ruhakölteményét hófehér prémek egészítik ki. A nagy orosz tél kellékeitől azonban a táncosok fokozatosan és szertartásosan megválnak, hogy aztán egy szál alsóneműben egészen a hisztériáig fokozzák gesztusokra és mimikára épített referenciákat, melyek végül a magány, az önmegvetés valóban kékes-hűvös líderchangulatában csengenek ki. Mozdulatlanulmány ez, s mint ilyen érdekes, hiszen Csabai nem effélékkel szokott jelentkezni. Általában nem a mozgáselemzés, hanem a képekben, színházban való gondolkodás jellemző rá. Szabad fantáziával alkalmazza a XX. század első felében kialakult expresszív mozdulatművészeti stílus gesztusait, a XX. század végére jellemző kontakt technika elemeit, valamint a motívumismétlést és a kánont hatásfokozó eszközökként. Igen erős lehetne ez a négyes, ha – elég erős lenne. Pengeéles, hajszálpontosan előadott, belülről motivált mozdulatok és színpadérett egyéniségek híján azonban nem az.

A felvonás erőssége a nyitó és a zárójelenet; ezek a Csabai stílusára jellemző képek fogják közre a táncos középész. Az első a pusztá látvánnyal, Csabai merész fantáziájú ruhával „nyer”, az utolsó pedig expresszivitásával. Egy tükörrel borított, enyhén lejtős asztalszerűség fölé görnyed, hajlik, csapódik a négy, immár meztelen felsőtest. A saját tükörképpel való összezsapódás, egybeolvadás és szétválás az önmegismerést, az önmagunkba zárttság felfedését sugallja. Nemcsak egyszerűen és mégis hatásosan megoldott, de mély is ez az utószó.

A vörös felvonás keményen expresszív (akár a vörös szín – mondhatnánk, ha alapvetően nem inkább valami fekete expresszivitás lenne jellemző az egészre). A darab feketében indul: csikorgás a sötétségben. A fény azután vörös drapériával körbefüggönyözött, tágas térre emelkedik fel, melyben egy idős úr (Regős Pál) talpig vörös, csuhaszabású ruhában, óriási vörös fotelben ül. Mivel ma már egyre anakronisztikusabbnak tűnik, hogy mindennapos rohanásaink és szorongásaink közepette Chopint hallgassunk, szívmengető meglepetés, amikor egyszer csak megszólal a muzsika. A tiszta csengésű hangokra Regős Pál gyönyörű kezeivel lassan rajzol a levegőben, fiatal híve-segítője (Gergye Krisztián) és közte csendes, visszafogott gesztus-párbeszéd zajlik. Diszkrét és finom minden: teatöltés, nosztalgikus hangulat.



Spilák Zsuzsanna felvétele

### Ladjánszki Márta és Csabai Attila

Hamarosan mégiscsak megjelenik a bizarr (Csabai egyik állandó „fegyvere”). Amit eddig észre sem vettünk, egész magasan, hátul megmozdul a függöny: nem is függöny az csupán, hiszen két alak (Szász Dániel és Csabai Attila) kuporog odafönt, ugyanolyan vörös drapériába burkolva, odaerősített vörös székeken. Látványosan ereszkednek alá, rózsával a szájukban, mozgásuk ruganyos, lendületes, magabiztos.

Ladjánszki Márta, Csabai legrégibb s szerencsére hűségese partnere kicsit más szerepben tűnik fel, mint a KompMánia nőtípusa általában: szigorú és szarkasztikus, ahogyan nyakig zárt ruhájában szervilisen betolja az italoskocsit az idős úrnak, s ez az imázs neki is, a darabnak is jól áll.

Tipikusan ladjánszkis viszont már az a kis zárt szám, amelyet a rózsás fiúk kettőse után ad elő. Kizárólag a jobb keze mozdul, semmi más. Az az egyetlen kézfő azonban hihetetlen utakat jár be a test körül, a maga virtuóz és lírai egyszerűségében merőben szokatlan.

E csendes közjátékot ismét a bizarr váltja fel; az egyik oldalfüggöny finoman megnyílik, mögötte templombelső részlet: imázs-molyok, szentkép, gyertya. Két öltönyös férfi hajszálpontosan egyszerre felpattan elmélyült imájából, s ezután is végig unisono táncol egy lenyűgözően virtuóz kettőst. „Fohászuk” bizarr módon ötvöz áhítatot és a frivolitást, egyszerre lírai és felfűtött. A merész, erkölcsi értékrendjeinket firtató epizód háttérében egyszerű, szándékoltan picit banális nosztalgiajelenet: az öreg ifjúsága szinterein járhat képzeletben; elandalodik egy tangó dallamán, derékon kapva ifjú testőrét. A két kettős bonyolult érzelmi, gondolati és érzéki burjánzását megint Ladjánszki Márta oldja fel, ismét csak önálló, zárt mini-produkcióval. Fátyolos tánca a provokatív előzmény ellenpontjaként meditatív, és csaknem derűsen problé-

mamentes. A néző azonban nem sokáig lazíthat székében hátradőlve: ismét kap egy lökést, erősebbet minden eddiginél. A magányos öreg előtt megnyílik a hátsó falfüggöny, s megjelenik neki egy valódi, hús-vér Krisztus a keresztfán, barokkos „találásban”. Mozdulat szinte semmi, mégis különös erejű ez a statikus kettős: kétkedés és imádat egyszerre bénítja az élet sommázásán túljutott idős férfit. Ezen már az sem változtat, amikor megfeszített, barokk stukkódíszszel takart ágyékából patakokban kezd folyni a vér. Innen már csak levezetés jöhet; dramaturgiailag valóban le is cseng az ügy, hogy néhány szép képet hagyjon emlékül a nézőnek. A színpad bal oldalán felsorakoztatott székeken gördülnek-gurulnak a táncosok (a térnek ezt a részét eddig nem használták); szépen lekerekített mozgásjáték ez. Együtt, mégis külön-külön – diminuendo.

Csabai Attila bátran (s nem csak merészen) súrolja az általánosan elfogadott közizlés határait. Bátran, mert bár bizonyára ellenérzésekkel is találkozhat, célja nem a polgárpukkasztás: valóban feszíti mindaz, amit aztán ki is mond, úgy, ahogyan mások nem teszik. Ma, amikor valamiféle ellenavangárd divatot észlelünk, amikor bizonyos megnyilvánulások láttán fintorogni és moralizálni illik, ez valódi bátorság. Egy bizonyos: aki azért megy színházba, hogy ott torkon ragadják a színpadról, hogy a szíve kénytelen legyen megdobbanni, vagyis: erős impulzusok érik, annak Csabai Attila „vörös fejezete” valódi élmény. A hatásos és igényes zenei válogatás, valamint a szintén hatásos, de sohasem olcsó szcenikai megoldások csak erősítik azokat az impulzusokat, melyek „összművésznünk” szintén hatásos, de mindig átgondolt dramaturgiai fordulataiból keletkeznek.

Eppen ezért sajnálatos az első rész viszonylagos igénytelensége. Csabai Attila már nem engedheti meg magának, hogy kétes kimenetelű játékra invitáljon olyanokat, akik nem inspirálják őt, s akiknek előadói színvonala, érettsége, egyénisége a második rész szereplőihez is méltatlan.

### KOMPMÁNIA – CSABAI ATTILA TÁRSULATA: KÉK, VÖRÖS (RONDEAU KÉKBEN ÉS VÖRÖSBEN – ÉRZETEK KÁOSZA) (Szkéné Színház)

KOREOGRÁFUS: Csabai Attila. KOSZTÜM-TÉR: Xabay Team. KÉP: Spilák Zsuzsa.

TÁNCOLJÁK: Bartus Nikolett, Drajkó Júlia, Négyesi Móni és Rácz Eszter (kék); Csabai Attila, Gergye Krisztián, Ladjánszki Márta, Regős Pál, Szász Dániel (vörös).

### DRÁMAPÁLYÁZAT

**Graz, amely 2003-ban Európa kulturális fővárosa lesz, Ismeretlen szomszédaink** címmel jelígyés drámapályázatot írt ki szlovén, magyar és olasz írók számára.

A pályázók külön-külön jelígyével ellátva több, szabadon választott témájú, tetszőleges terjedelmű, szereplőszámú és műfajú darabot is beadhatnak.

A pályázatokat egy példányban, magyarul 2002. március 31-ig az alábbi címre kell elküldeni:

**GRAZ 2003 – Unknown Neighbours  
Norbert Hainschek/Alfred Haidacher  
Graz 2003 Kulturhauptstadt Europas Organisation GmbH  
Herrengasse 28. A-8010 GRAZ**

A díjnyertes alkotásokat először a 2003-as esztendőben és a kurátorok által meghatározott grazi színházban lehet csak bemutatni.

A győztes drámájának grazi ősbemutatójához veheti át az első helyezettnek járó hetvenezer schillinges pénzjutalmat.

A részletes kiírás beszerezhető az Osztrák Kulturális Fórumnál (Katona Eszter, Budapest, 1068 Benczúr utca 16. Tel.: 351-1770; e-mail: austro.cult@pronet.hu)